

VALÓSÁGOS CSALÁDNEVEK TÖMÖRKÉNY MŰVEIBEN

Tömörkény István névadási indítékainak sorában a valóságos nevek külön fejezetet alkotnak. Tekintve, hogy az író életműve szegedi fogantatású, három, e tájegységre vonatkozó névgyűjtemény adatait hasonlítottam össze a Tömörkény-névtárral. Ezek: 1. BÁLINT SÁNDOR, A szegedi nagytáj népelete. A Móra Ferenc Múzeum Évkönyve. 1974/75. 2. sz.; UÓ., Az 1522. évi tizedlajstrom szegedi vezetékei. MNyTK. 15. sz.; UÓ., Az 1578. évi török defter. Nyelvészeti Dolgozatok. 133.sz. A felsorolás csökkenő rendben utal az idézett kötetekben fellelhető nevek számára. A vártnál is nagyobb azonosságot tapasztaltam az első forrással való egyeztetéskor; míg a másodikból és harmadikból a nevek korát is megállapíthattam. A keresztnévek vizsgálatától és közlésétől itt most eltekintettem, mivel ezek megtalálhatók a Személynévvizsgálat Tömörkény István műveiben (MND. 11. sz.) című dolgozatom adattárában. Több mint 400 családnevet vettem vizsgálat alá, s először azt állapítottam meg, hogy a BÁLINT SÁNDOR följazolta szegedi nagytáj településeinek általa közölt családnevei közül hány százalék fordul elő Tömörkénynél. A mellékelt térkép ezt a nagytájat mutatja, melyen a helységnevek éppen úgy, mint a következő táblázatban a Tömörkény korában használatos alakokban fordulnak elő. A táblázatban a helységnév után álló szám tehát azt mutatja, hogy a BÁLINT SÁNDOR felsorolta neveknek ennyi százalékát használta Tömörkény műveiben.

Akács	29	Firigyháza	23	Kübekháza	33
Algyő	33	Földeák	21	Ludas	13
Apáca	29	Gyála	39	Magyarszentnáton	19
Ásotthalom	25	Gyulafalva	20	Hajdán	16
Balástya	40	Halas	23	Majsa	30
Balotaszállás	28	Harkakötöny	25	Makó	38
Bócsa	50	Horgos	30	Mártély	35
Bordány	39	Illancs	33	Mérges	33
Cernabara	29	Jászszentlászló	50	Mindszent	25
Cerna	25	Jázova	33	Mórahalom	25
Csanytelek	15	Kaskantyú	28	Morotva	20
Csóka	29	Kélebia	24	Ókeresztúr	36
Csölyospálos	27	Kisgyés	50	Ószentiván	18
Csöngöble	23	Kisiratos	54	Ötömös	40
Deszk	30	Kisorosz	31	Pádé	50
Domaszék	23	Kisszállás	27	Pusztaföldvár	32
Dombszegyház	25	Kistelek	10	Rábé	29
Dombiratos	21	Kiszombor	50	Röske	32
Dorozsma	22	Kömpöc	39	Ruzsa	33

Sámson	23	Szóreg	16	Verbica	25
Sándorfalva	33	Tamásfalva	0	Zákányszék	41
Sövényháza	23	Tázlár	40	Zsana	40
Szabadka	50	Tarján	25	Zsombó	39
Szaján	24	Térvár	50		
Szank	20	Tiszaszentmiklós	23		
Szatymaz	47	Tompa	32		
Szeged		Torda	23		
Alsóváros	21	Ujkigyós	22		
Felsőváros	21	Újszentiván	32		
Rókus	24	Üllés	50		

A következő táblázat ugyanezeket a helységeket mutatja a nevek előfordulásának gyakorisági sorrendjében. Tehát azok a településnevek állnak előbb, amelyeknek családnévanyagában több Tömörkény által is fölhasznált családnévet találtam.

Kisiratos	54	Sándorfalva	33	Szaján	24
Bócsa	50	Pusztaföldvár	32	Csögöle	23
Jászszenzlászló	50	Röszke	32	Domaszék	23
Kigyós	50	Tompa	32	Firigyháza	23
Kiszombor	50	Újszentiván	32	Halas	23
Pádé	50	Kisorosz	31	Sámson	23
Szabadka	50	Deszk	30	Sövényháza	23
Térvár	50	Horgos	30	Tiszaszentmiklós	23
Üllés	50	Majsa	30	Torda	23
Szatymaz	47	Akács	29	Dorozsma	22
Zákányszék	41	Apáca	29	Ujkigyós	22
Balástya	40	Cernabara	29	Dombiratos	21
Ütömös	40	Csóka	29	Földeák	21
Torda	40	Rábé	29	Szeged-Alsóváros	21
Zsana	40	Balotaszállás	28	Szeged-Felsőváros	21
Bordány	39	Kaskantyú	28	Gyulafalva	20
Gyála	39	Csolyospálos	27	Morotva	20
Kömpöc	39	Kisszállás	27	Szank	20
Zsombó	39	Ásotthalom	25	Magyarszentmárton	19
Makó	38	Cerna	25	Ószentiván	18
Ókeresztúr	36	Dombegyház	25	Majdán	16
Mártély	35	Harkakötöny	25	Szóreg	16
Algyő	33	Mindszent	25	Csanytelek	15
Illancs	33	Mórahalom	25	Ludas	13
Jázova	33	Tarján	25	Kistelek	10
Kübekháza	33	Verbica	25	Tamásfalva	0
Mérges	33	Kelebia	24		
Ruzsa	33	Szeged-Rókus	24		

A következő táblázat a Tömörkény-művekben és a szegedi nagytájon egyaránt előforduló családnéveket sorolja föl Tömörkénynél talált gyakoriságuk sorrendjében.

Börcsök	31	Kószó	24	Hódi	22
Ábrahám	29	Szucs	23	Hegedüs	20
Gera	28	Dobó	22	Katona	20
Ördög	26	Csányi	22	Szél	20
Szekeres	25	Faragó	22	Kispál	19

Palotai	19	Kotogány	6	Doktor	1
Bába	18	Lévai	6	Gabara	1
Dékány	18	Oltványi	6	Gyémánt	1
Engi	18	Fogas	5	Jakab	1
Parkas	18	Kisguczi	5	Kaminár	1
Kazi	18	Pálfi	5	Kelemen	1
Tanács	18	Répás	5	Kondás	1
Jójárt	17	Révó	5	Kovács	1
Sebők	15	Biró	4	Kucsora	1
Tandari	15	Csáki	4	Lehotay	1
Tóth	15	Csukonyi	4	Magyari	1
Varga	15	Förgeteg	4	Mihály	1
Fekete	14	Hajdu	4	Sági	1
Kakuszi	14	Kerekes	4	Sallai	1
Szélpál	14	Nagymihály	4	Széll	1
Szögi	14	Martonosi	4	Tapodi	1
Vecsernyés	14	Otott	4	Virágh	1
Csonka	13	Pap	4	Vizhányó	1
Lovászi	13	Tapodi	4		
Németh	13	Vig	4		
Babarczi	12	Czöndör	3		
Csikós	12	Paragó	3		
Balogh	11	Haska	3		
Mészáros	11	Joó	3		
Nagy	11	Kabók	3		
Sári	11	Kis	3		
Török	11	Kiss	3		
Vér	11	Ocskó	3		
Barna	10	Táborosi	3		
Betra	10	Toppantó	3		
Császár	10	Buborék	2		
Gál	10	Boruzs	2		
Miklós	10	Csuka	2		
Sánta	10	Dani	2		
Süli	10	Furus	2		
Fehér	9	Ilovai	2		
Kása	9	Imre	2		
Kopasz	9	Kara	2		
Sziráki	9	Karácsonyi	2		
Urbán	9	Kanizsai	2		
Vas	9	Komlósi	2		
Apró	8	Muladi	2		
Dudás	8	Olajos	2		
Kovács	8	Selymes	2		
Lantos	8	Somogyi	2		
Savanya	8	Vadlövő	2		
Sándor	8	Vizhuzó	2		
Szemerédi	8	Zákány	2		
Csamangó	7	Zsembéri	2		
Hajnal	7	Ballagó	1		
Hógrádi	7	Bernáth	1		
Hégyökrű	7	Borus	1		
Belovai	6	Bus	1		
Boros	6	Czifra	1		
Halál	6	Dicső	1		

A következőkben összeállítottam a Tömörkény novellákban szereplő és a szegedi nagytájon valóban megtalálható családnevek tipológiai rendszerét — a nevek jelentései alapján.

1. Keresztnévi eredetűek: Ábrahám, Bernát, Dani, Dobó, Franyó, Gál, Gera, Imre, Jakab, Kabók, Kelemen, Kispál, Kispéter, Mihály, Miklós, Nagymihály, Ocskó, Pálffy, Sári, Sebők, Süli, Szélpál, Urbán.

2. Helynévi eredetűek: Belovai, Csáki, Csányi, Engi, Hódi, Ilovai, Kanizsai, Kazi, Lehotai, Lévai, Lovászi, Martonosi, Nógrády, Oltványi, Sági, Sallai, Somogyi, Szemerédi, Sziráki, Táborosi, Tapodi, Zákány.

3. Népnevek: Németh, Tóth, Török.

4. Foglalkozásra utalók: Biró, Boros, Csikós, Dékány, Doktor, Dudás, Faragó, Furus, Hajdú, Hegedűs, Katona, Kondás, Kovács, Lantos, Mészáros, Olajos, Ónozó, Pap, Selymes, Szekeres, Szűcs, Vadlövő, Varga, Vízhányó, Vízhúzó, Szabó.

5. Belső tulajdonságra utalók: Borús, Bujdosó, Bús, Császár, Dicső, Förgeteg, Gyémánt, Joó, Ördög, Róvó, Savanya, Szél, Széll, Toppantó, Vas, Vecsernyés, Vér, Vig.

6. Külső tulajdonságra utalók: Apró, Ballagó, Barna, Balogh, Czifra, Csonka, Fehér, Fekete, Kis, Kiss, Kopasz, Nagy, Sánta.

7. Növénynevekből alakultak: Kása, Répás, Virágh.

8. Állatnevekből alakultak: Csuka, Farkas.

9. Világos etimológiájú, de beoszthatatlan nevek: Fogas, Hajnal, Halál, Jójárt, Négyökrű, Ótott, Palotás, Tanács.

10. Ismeretlen etimonú vagy idegen nevek: Börcsök, Czöndör, Csukonyi, Gabara, Haska, Kara, Kisguczi, Kószó, Kotogány, Kucsora, Muladi, Tandari, Zsemeri.

A következőkben összevetettem a Tömörkény művekben előforduló családneveket az 1522. évi szegedi tizedlajstrommal, s az azonos nevek tekintetében az alábbi névgyakorisági sorrendet találtam.

Nagy	189	Sánta	26	Fejes	8
Varga	176	Hegedűs	24	Joó	8
Szabó	171	Balogh	22	Kerekes	8
Tóth	132	Molnár	22	Sári	8
Kis	99	Biró	21	Kutasi	7
Kovács	74	Dékány	21	Olajos	7
Mészáros	44	Farkas	20	Tatár	7
Kun	35	Katona	18	Gál	6
Somogyi	30	Fekete	16	Kása	6
Török	28	Soós	11	Boros	5
Vas	28	Szekeres	10	Karácsony	5

Urbán	5	Bor	2	Barna	1
Ábrahám	4	Bába	2	Bernáth	1
Devecseri	4	Deli	2	Borsodi	1
Keresztes	4	Jakab	2	Csáki	1
Lantos	4	Kánya	2	Császár	1
Mihály	4	Kátyus	2	Csonka	1
Németh	4	Nyerges	2	Dobó	1
Rózsa	4	Porkoláb	2	Dókai	1
Varjas	4	Répás	2	Ernyei	1
Vér	4	Sas	2	Kara	1
Zombori	4	Sóvágó	2	Kopasz	1
Borus	3	Szél	2	Madarasi	1
Faragó	3	Tánczos	2	Mártonffy	1
Hajnal	3	Istenes	2	Nyáry	1
Kanizsai	3	Babarczi	1	Palotás	1
Kelemen	3	Bagó	1	Pap	1
Sebők	3	Balla	1	Rózsás	1
Vecsernyés	3	Ballagó	1	Sötét	1
				Toppantó	1

Az 1522. évi tizedlajstromban olyan nevek is vannak, amelyeknek család- és keresztnéve együtt fordul elő Tömörkény műveiben. Ezek a következők

Balog István	1	Sánta Pál	1
Dékány János	2	Somogyi János	4
Gál Mátyás	1	Szekeres Pál	1
Hajnal György	1	Szabó István	6
Hegedűs János	1	Tóth Antal	2
Kis Péter	3	Tóth János	2
Kis Mihály	5	Tóth Balázs	6
Kun László	1	Török Péter	2
Madarasi Pál	1	Török Bálint	1
Nagy János	13	Török Mihály	1
Nagy Péter	14	Varga László	2
Nagy Pál	10	Varga János	15
Nagy Mátyás	4	Vér András	1
Sánta János	1	Zombory János	1

Az 1522. évi tizedlajstromban és Tömörkény műveiben egyaránt előforduló családnevek névtipológiája a következő.

1. Keresztnévi eredetűek: Ábrahám, Balla, Bernát, Gál, Dobó, Jakab, Kelemen, Mártonffy, Mihály, Pálffy, Sári, Sebők, Urbán.
2. Helynévi eredetűek: Babarczi, Borsodi, Csáki, Devecseri, Dókai, Ernyei, Kanizsai, Kutasi, Nyáry, Somogyi, Madarasi, Zombori.
3. Népnevek: Kun, Németh, Tatár, Tóth, Török.
4. Foglalkozásra utalók: Bába, Bíró, Boros, Dékány, Faragó, Hegedűs, Katona, Kerekes, Kovács, Lantos, Mészáros, Molnár, Nyerges, Olajos, Pap, Porkoláb, Soós, Sóvágó, Szabó, Szekeres, Varga.
5. Belső tulajdonságra utalók: Borus, Istenes, Joó, Szél, Táncos, Toppantó, Vas, Vecsernyés, Vér.

6. Külső tulajdonságra utalók: Balog, Ballagó, Barna, Csonka, Deli, Fejes, Fekete, Kis, Kopasz, Nagy, Sánta, Sötét.
7. Növénynevekből alakultak: Kása, Répás, Rózsa, Rózsás.
8. Állatnevekből alakultak: Bagó, Farkas, Kánya, Sas, Varjas.
9. Világos etimológiájú, de beoszthatatlan nevek: Bor, Császár, Hajnal, Karácsony, Keresztes, Palotás.
10. Ismeretlen etimonú vagy idegen nevek: Kara, Kátyus.

Az 1578. évi defterben és Tömörkény műveiben egyaránt előforduló nevek gyakorisági sorrendje a következő.

Tóth	77	Keresztes	6	Pálffy	3
Nagy	69	Molnár	6	Sári	3
Szabó	29	Soós	6	Vecsernyés	3
Kis	28	Tatár	6	Ábrahám	2
Varga	23	Jakab	5	Kelemen	2
Vas	15	Kovács	5	Sánta	2
Boros	10	Kucsora	5	Csuka	1
Mészáros	10	Olajos	5	Gál	1
Farkas	9	Hegedus	4	Magyari	1
Fekete	9	Katona	4	Miklós	1
Balog	8	Joó	3	Mihály	1
Somogyi	8	Kara	3	Szekeres	1
Császár	6	Kun	3		

Mindezekből azt láthatjuk, hogy Tömörkény tudatosan vagy ösztönösen kereste azokat a családneveket, amelyek Szeged környékén gyakoriak, és törzsökösöknek tekinthetők, már régóta ismertek és használtak a nép széles rétegeiben.

VITÁNYI BORBÁLA

MAGYAR POPEGYÜTTESEK NEVEI

E dolgozat az összegyűjtött és feldolgozott nagy mennyiségű névadat ellenére sem ad teljes képet a magyar popegyüttesek névhasználatáról. A nevek viselőit ugyanis nem kérdeztem meg névválasztásuk okairól, s így bizonyos szempontból fejtegetéseim elméletiek maradnak. A neveket az Illés együttes megalakításától (1960.) napjainkig (1981.) gyűjtöttem össze, s a közben feloszlott együttesek neveit is szerepeltettem. (A szerző nem vehette figyelembe a TARDOS PÉTER által összeállított Rock lexikon 1982-ben megjelent kiadásának adatait, mivel kéziratát még 1981-ben nyújtotta be a szerkesztőséghez. — Szerk.)